

В. Кришмарел, кандидат філософських наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник відділу суспільствознавчої освіти Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ

НАВЧАННЯ АСПЕКТАМ ФІЛОСОФІЇ В СТАРШІЙ ШКОЛІ В КОНТЕКСТІ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ

На сьогодні, коли компетентнісний підхід превалює в системах освіти більшості країн світу з високими показниками успішності учнів (за даними PISA 2015 року перші позиції займають Сінгапур, Японія, Естонія, Фінляндія, Канада. Традиційно високими є показники Австралії, Великобританії, Китаю, Німеччини та США), питання навчання учнів старшої школи аспектам філософії досі лишається малоактуальним в освітньому дискурсі України. І цю ситуацію необхідно змінювати зараз, коли відбувається реформування усіх загальноосвітніх ланок, створюються нові стандарти, програми та, відповідно, їх навчально-методичне забезпечення. Лише в такому разі є надія на те, що світові тенденції у цій сфері зможуть стати реальністю і в українській старшій школі.

Реформування системи освіти України, підтвержене змінами до законодавства наприкінці 2017 року, засвідчує перехід до компетентнісного навчання. Затверджений у ст. 12 Закону України «Про освіту» перелік компетентностей співвідноситься із відповідними пунктами концепції «Нової української школи», і наразі починає активно впроваджуватися у повсякденну практику. Проте, деякі з наскрізних ліній ключових компетентностей залишаються наразі не розробленими, їх потенціал не враховано, а багатозначність у розумінні наповнення (як змістовного, так і методичного) зумовлюють необхідність дослідження. Особливо актуальним це є в контексті громадянської та соціальної і культурної компетентностей, адже першу є спокуса звести до патріотично-правової освіти, а другу – до мистецько-творчої лінії в шкільній освіті. З огляду на зазначене, вважаємо за необхідне звернути увагу на недооцінений потенціал навчання аспектам філософії, окресливши його можливості на основі досвіду впровадження у різних моделях освіти країн світу.

В цілому ж, вивчення філософії в школі відповідає загальній стратегії освіти, формуючи основні компетенції аналітичного і творчого мислення.

Таким чином, філософія в школі розуміється як в першу чергу становлення навичок, пов'язаних із вдумливим мисленням, вмінням аналізувати, синтезувати та оцінювати інформацію, позиції, аргументацію, що в перспективі сприятиме реалізації людиною усвідомленої власної позиції у будь-яких сферах життя – від громадсько-політичних до культурно-особистісних. Окрім того, в українському контексті оволодіння вищезазначеними компетенціями (в термінології А. Баумайстра) співвідноситься з п'ятьма з дванадцяти компетентностей, перелічених в Законі «Про освіту» (вільне володіння державною мовою; здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами; інформаційно-комунікаційна компетентність; громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробутом та здоровим способом життя; культурна компетентність), сприяючи, таким чином, реалізації державної політики у сфері загальної освіти. Також уваги заслуговує аспект підготовки до представлення власної точки зору та форми її подачі, тобто не обмежена уроком мисленнєва активність щодо якоїсь проблеми, а систематизована в часі, усвідомлена інтелектуальна діяльність.

Зважаючи на вищевикладені позиції, які загалом презентують найбільш поширений на сьогодні підхід до розуміння місця навчання філософії, можна переконатися, що вона є корисною для учнів та затребуваною в подальшому професійному, соціальному, особистому житті. Окрім того, навчання філософії дозволяє шукати відповіді на смисложиттєві питання, які зазвичай залишаються поза системою загальної освіти, але є наріжним каменем для формування ціннісного горизонту особистості.